

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ
О ДИНАРИЗАЦИЈИ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА СРБИЈЕ
Март 2013.

Београд, јун 2013.

Уводна напомена

Већа употреба динара у финансијском систему Србије и боља усклађеност валутне структуре прихода и расхода небанкарског сектора побољшале би степен финансијске стабилности земље, умањиле ризик од промене девизног курса у најрањивијим секторима привреде и повећале ефикасност монетарне политике. Да би се процес динаризације подржао, Народна банка Србије и Влада Републике Србије потписале су априла 2012. године *Меморандум о стратегији динаризације финансијског система Србије*.

У складу с тим документом, Народна банка Србије и Влада Републике Србије обавезале су се да прате и анализирају кретање степена динаризације, као и да редовно извештавају јавност о употреби динара у домаћем финансијском систему. С тим циљем, Народна банка Србије тромесечно припрема и објављује *Извештај о динаризацији финансијског система Србије* као једно од помоћних средстава комуникације с јавношћу. Тим извештајем јавности се пружају на увид дешавања у сегменту динарског тржишта и указује на мере и активности које су тржишни учесници и регулаторни органи предузели, или ће предузети, ради подршке процесу динаризације. Приступ јавности тим информацијама омогућиће да се боље разуме неопходност заштите од ризика промене девизног курса, као и неопходност мера и активности које ће Народна банка Србије и Влада Републике Србије предузимати како би се процес динаризације финансијског система Србије подстакао.

Извештаји о динаризацији финансијског система Србије доступни су јавности на сајту Народне банке Србије (www.nbs.rs).

Стратегија динаризације

Стратегија динаризације у Републици Србији заснива се на активностима које се могу објединити у три међусобно повезана стуба.

Први стуб стратегије динаризације је најопштијег карактера, али је уједно и најважнији. Мере у оквиру овог стуба подразумевају активности усмерене ка успостављању макроекономског окружења које карактеришу ниска и стабилна инфлација, стабилан финансијски систем и одржив привредни раст.

Други стуб стратегије обухвата мере усмерене на активно промовисање динарских инструмената и тржишта, с посебним акцентом на развој тржишта динарских обвезница. Развој динарске криве приноса је важна окосница овог стуба.

Трећи стуб има за циљ унапређење заштите од постојећих девизних ризика у небанкарском сектору и дестимулисање даљег јачања тих ризика. Народна банка Србије ће предводити напоре у овој области сарађујући с банкарским сектором на увођењу и развоју основних инструмената заштите од девизног ризика како на међубанкарском тржишту, тако и у пословању с клијентима.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

б.п. – базни поен

ЕЦБ – Европска централна банка

млн – милион

млрд – милијарда

п.п. – процентни поен

Т – тромесечје

ХоВ – хартије од вредности

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

I.	Динаризација финансијског система Србије.....	1
1.	Пласмани привреди и становништву.....	1
2.	Новоодобрени кредити привреди и становништву	2
3.	Депозити привреде и становништва.....	3
4.	Динарска и девизна штедња	4
5.	Јавни дуг	5
II.	Инструменти заштите од девизног ризика	7
1.	Своп аукције девиза Народне банке Србије.....	7
2.	Коришћење инструмената заштите од девизног ризика	8
	Методолошке напомене	9
	Списак графикана и табела	10

I. Динаризација финансијског система Србије

Степен динаризације финансијског система Србије је, према већини показатеља, повећан у Т1 2013. године. Изузетак је учешће динарског дуга у укупном јавном дугу, које је смањено пре свега због раста јавног дуга у америчким доларима продајом еврообвезница Републике Србије на међународном финансијском тржишту.

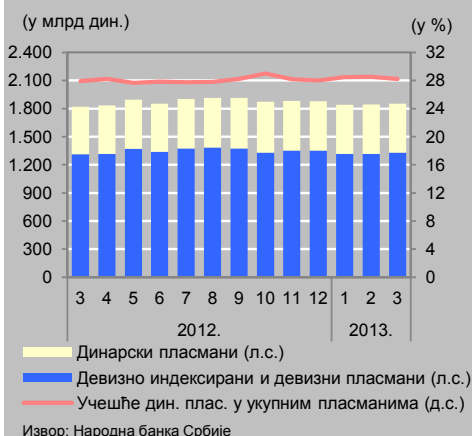
1. Пласмани привреди и становништву

Степен динаризације финансијског система Србије, мерен учешћем динарских пласмана у укупним пласманима који су одобрени привреди и становништву, на крају Т1 је износио 28,2%. У односу на крај Т4 2012, тај показатељ је повећан за 0,2 п.п. Ако се посматра по сталном курсу, степен динаризације је смањен за 0,1 п.п., на 27,9%.¹

Пласмани банака привреди и становништву су на крају Т1 износили 1.853,7 млрд динара и у односу на крај претходног тромесечја мањи су за 1,3% (за 0,2% искључујући ефекат промене девизног курса). Паду пласмана банака допринело је смањење како динарске, тако и девизне и валутно индексирани компоненте пласмана (за 0,5% и 1,6%, респективно), и то првенствено пласмана привреди. Пад пласмана привреди последица је враћања транши раније одобрених кредита. Због већег релативног пада девизне и валутно индексирани компоненте у односу на динарску, бележи се раст степена динаризације за 0,2 п.п., на 28,2%. Ако се искључи ефекат промене девизног курса, степен динаризације је благо смањен (са 28,0% на 27,9%) због већег пада динарске компоненте пласмана.

У секторској структури пласмана банака, учешће динарских пласмана становништву номинално је повећано за 0,9 п.п., на 36,0%, што је резултат раста динарских пласмана, пре свега готовинских кредита, и смањења девизних и валутно индексираних пласмана овом сектору. Учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди је у истом периоду смањено за 0,2 п.п., на 24,0%. То је последица већег релативног пада динарске компоненте пласмана у поређењу с падом њихове девизне и валутно индексирани компоненте.

Графикон I.1.1. Учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву

Графикон I.1.2. Секторска структура пласмана

¹ Обрачунато по курсу динара према еврџу на дан 31. децембра 2012.

2. Новоодобрани кредити привреди и становништву

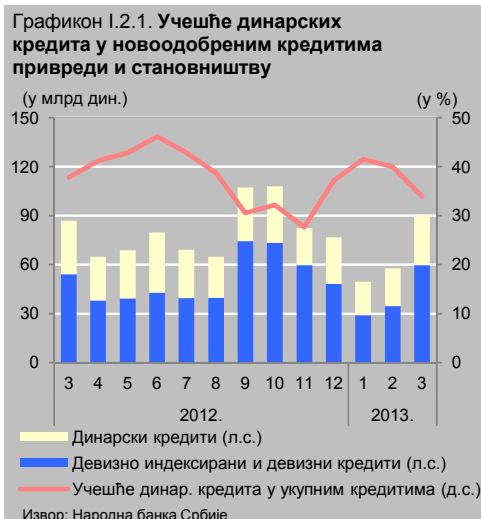
Учешће динарских кредита у укупним новоодобраним кредитима у Т1 у просеку је било више него у претходном тромесечју, уз пад вредности месечног показатеља.

Банке су у Т1 одобриле привреди и становништву 197,8 млрд динара нових кредита, што је за 26,1% мање него у Т4. Од укупног износа новоодобраних кредита привреди и становништву, на чисто динарске кредите односи се 37,6%, или за 5,4 п.п. више него у претходном тромесечју.

Пад новоодобраних кредита у Т1 у односу на претходно тромесечје последица је пре свега мањег одобравања нових кредита привреди (за 31%), делимично због смањења кредитне активности на субвенционисаном сегменту тржишта. Посматрано по валутној структури, девизних и валутно индексираних кредита привреди је одобрено за око трећину, а динарских кредита за четвртину мање него у претходном тромесечју, тако да је учешће динарских кредита у укупним новоодобраним кредитима привреди повећано за 2,5 п.п., на 29,9%. Више од половине новоодобраних динарских кредита привреди је, уобичајено, користила за финансирање обртних средстава, док је мањи део био намењен за ликвидност и инвестиције.

С друге стране, новоодобрани динарски кредити становништву су се током Т1 повећавали из месеца у месец, па је на нивоу тромесечја њихов износ повећан за 12% у односу на Т4. Највећи део тих кредита односио се на готовинске кредите. Одобравање девизних и валутно индексираних кредита становништву у Т1 било је за 19% ниже у поређењу с претходним тромесечјем, због чега је учешће динарских кредита у укупним новоодобраним кредитима становништву повећано са 53,6% на 64,5%.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредите привреди и становништву повећана је у Т1 за 1,9 п.п., на 19,3%, колико је износила у марту. Раст се дугује повећању каматних стопа на кредите привреди (за 2,2 п.п., на 18,1%), чему је највише допринео раст каматних стопа на кредите за обртна средства (за 3,5 п.п., на 19,0%). Каматне стопе на кредите становништву су забележиле пад (за 0,5 п.п., на 21,0%), пре свега као резултат пада каматних стопа на готовинске кредите (за 0,5 п.п., на 21,0%).

3. Депозити привреде и становништва

Степен динаризације, мерен учешћем динарских депозита у укупним депозитима привреде и становништва, на крају Т1 је износио 19,7%. У односу на крај крај претходног тромесечја, то учешће је повећано за 0,4 п.п.

Депозити привреде и становништва су на крају Т1 износили 1.415,9 млрд динара и били су за 1,2% нижи него на крају претходног тромесечја. Без ефекта промене курса, депозити привреде и становништва су забележили скроман пад (0,1%).

Поменути пад депозита резултат је пре свега смањења девизних и валутно индексираних динарских депозита (1,7%), делимично због сезонски условљеног смањења депозита привреде карактеристичног за почетак године. Поред девизних депозита привреде, смањени су и девизни депозити становништва, при чему је смањена и њихова рочност. То је резултирало смањењем учешћа дугорочних депозита у укупним депозитима (са 14,1% на 13,8%).

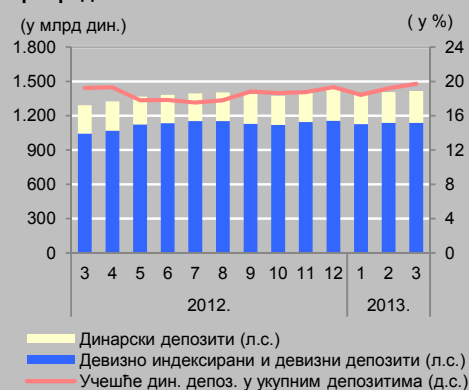
За разлику од девизних депозита, динарски депозити код банака су повећани (0,8%), пре свега захваљујући расту динарских депозита привреде током фебруара и марта. Динарски депозити становништва су у јануару пали, што није у потпуности надомештено њиховим растом у фебруару и марту. Повећању динарских депозита у знатној мери је допринела потрошња државе у фебруару и марту, као и смањење готовог новца у оптицају.

Као резултат смањења девизних депозита и раста динарских депозита, учешће динарских депозита привреде и становништва у укупним депозитима у Т1 је повећано за 0,4 п.п. и на крају марта је износило 19,7%. Посматрано по секторској структури, учешће динарских депозита у укупним депозитима је на крају Т1 и даље веће код привреде него код становништва (46,1% наспрам 8,6%). Због раста динарских и пада девизних депозита привреде, то учешће је код привреде повећано за 2,3 п.п., док је код становништва смањено за 0,1 п.п.

Ако се искључи ефекат промене курса динара, учешће динарских депозита у укупним депозитима привреде и становништва је повећано за 0,2 п.п., на 19,5%, при чему се код привреде бележи повећање за 2,0 п.п., на 45,8%, а код становништва смањење за 0,2 п.п., на 8,5%.

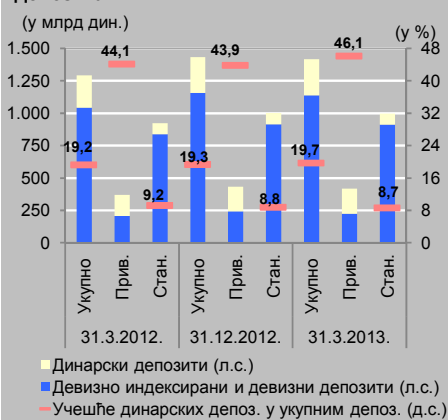
У рочној структури динарских депозита привреде и становништва доминирају краткорочни депозити са 98,0%, што је за 0,3 п.п. мање него у претходном тромесечју. И у

Графикон I.3.1. Учесће динарских депозита у укупним депозитима привреде и становништва

Извор: Народна банка Србије

Графикон I.3.2. Секторска структура депозита

Извор: Народна банка Србије

Графикон I.3.3. Валутна и рочна структура депозита привреде и становништва

Извор: Народна банка Србије

оквиру девизних депозита преовлађују краткорочни депозити (83,3%), при чему је њихово учешће повећано за 0,3 п.п.

4. Динарска и девизна штедња

На крају Т1 динарска штедња је износила 18,7 млрд динара и била је за 1,1 млрд виша него на крају претходног тромесечја. У истом периоду, девизна штедња је повећана за 103,0 млн евра, највише у јануару и фебруару.

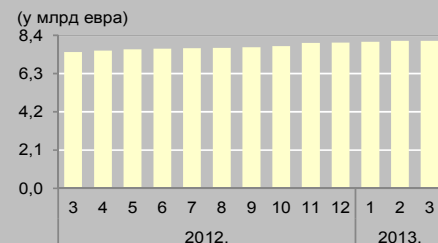
Динарска штедња је на крају Т1 износила 18,7 млрд динара, или за 6,1% више у односу на крај претходног тромесечја.

Највећи део раста динарске штедње становништва остварен је за рочност од шест месеци до годину дана, тако да је учешће ове рочности у укупној динарској штедњи повећано за 3,9 п.п., на 32,8%. Поред ове рочности, раст бележи, нарочито у марту, и динарска штедња орочена на период до три месеца, док је истовремено смањено учешће депозита орочених на период до једног месеца.

Девизна штедња је у Т1 повећана за 103,0 млн евра, на 8.104 млн евра на крају марта. Иако је тај раст нижи у поређењу с претходним тромесечјем, он је виши од раста који је уобичајен за овај период године.

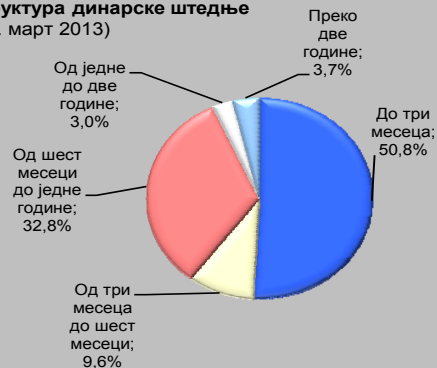
Слично као код динарске штедње, раст девизне штедње се у највећој мери дугује повећању штедње на рок од шест месеци до годину дана, које је посебно било интензивно у јануару и марту. Учесће штедње те рочности у укупној девизној штедњи повећано је за 4,6 п.п., на 50,4%. Поред те рочности, повећана је и штедња по виђењу, као и штедња орочена на период преко две године.

Графикон I.4.1. Динарска и девизна штедња

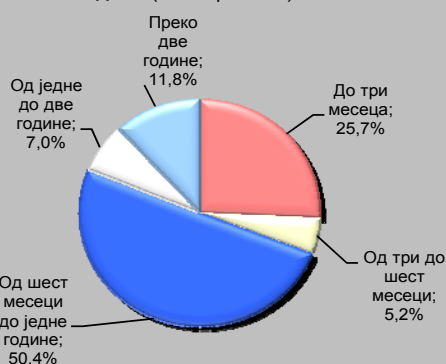
Извор: Народна банка Србије

Графикон I.4.2. Рочна структура динарске штедње (31. март 2013)

Извор: Народна банка Србије

Графикон I.4.3. Рочна структура девизне штедње (31. март 2013)

Извор: Народна банка Србије

5. Јавни дуг

Учешће динарског дуга у укупном јавном дугу је у Т1 смањено са 18,9%, на 18,5%. Томе је највише допринела продаја еврообвезнице Републике Србије седмогодишњег рока доспећа у износу од 1,5 млрд долара.

У валутној структури јавног дуга, највеће учешће на крају Т1 имао је дуг у еврима (47,5%), доларима (27,4%) и динарима (18,5%). Као резултат продаје еврообвезнице у фебруару у износу од 1,5 млрд долара, учешће дуга у доларима у укупном јавном дугу повећано је за 4,6 п.п. у односу на крај претходног тромесечја, док је учешће дуга у еврима и динарима смањено за 3,4 п.п. и 0,4 п.п., респективно.

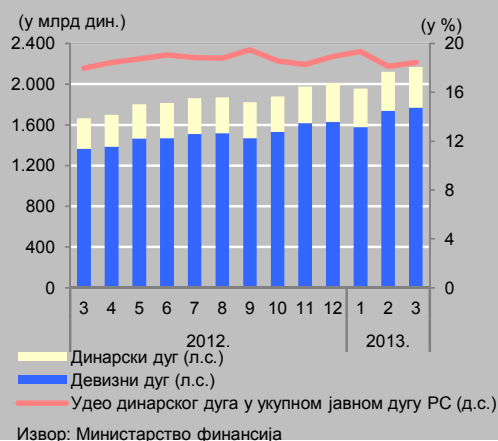
Јавни дуг по основу државних ХоВ продатих на домаћем тржишту у Т1 је повећан за 19,9 млрд динара, на 481,7 млрд динара. Притом је стање дуга по основу динарских ХоВ повећано за 22,0 млрд динара, док је стање дуга по основу девизних ХоВ смањено за 2,1 млрд динара. То је резултирало растом учешћа динарских ХоВ у укупном портфељу државних ХоВ продатих на домаћем тржишту за 1,4 п.п., на 78,2%.

Као и у претходном тромесечју, највећи раст стања динарских ХоВ односи се на ХоВ дуже рочности, пре свега трогодишње (18,9 млрд динара). С друге стране, стање краткорочних ХоВ смањено је за 4,6 млрд динара, првенствено по основу смањења стања шестомесечних записа (за 6,9 млрд динара). Због таквих кретања, учешће дугорочних динарских ХоВ у укупном стању динарских државних ХоВ продатих на домаћем тржишту повећано је за 1,7 п.п. и износи 93,6%.

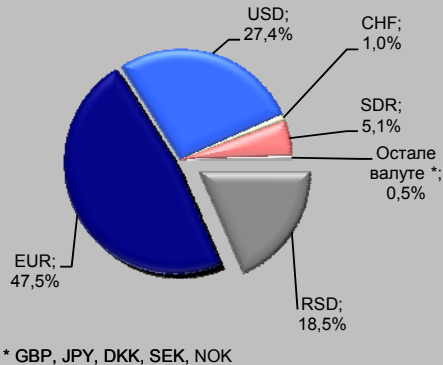
У структури портфеља девизних ХоВ, у Т1 је дошло до прекомпозиције између ХоВ чија је рочност 18 месеци (смањење стања за 17,5 млрд динара) и ХоВ чија је рочност две године (раст стања за 13,3 млрд динара). Портфељ девизних државних ХоВ и даље чине искључиво дугорочне ХоВ, а највеће учешће, упркос смањењу њиховог стања, и даље имају ХоВ чија је рочност 18 месеци (29,1%).

Секундарни промет динарским државним ХоВ у Т1 износио је 71,7 млрд динара, што је за 31,9 млрд динара више него у претходном тромесечју. Посматрано по месечној динамици, око 55,0% секундарног трговања реализовано је у фебруару, када је забележено велико дневно трговање трогодишњом динарском ХоВ, за којом

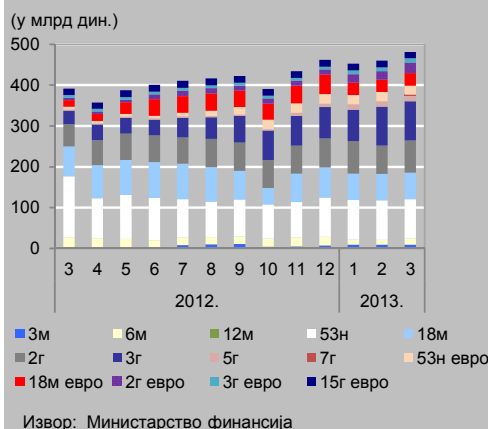
Графикон I.5.1. Учешће динарског дуга у укупном јавном дугу

Графикон I.5.2. Валутна структура јавног дуга РС (31. март 2013)

Графикон I.5.3. Рочна структура државних ХоВ (стања на крају месеца)

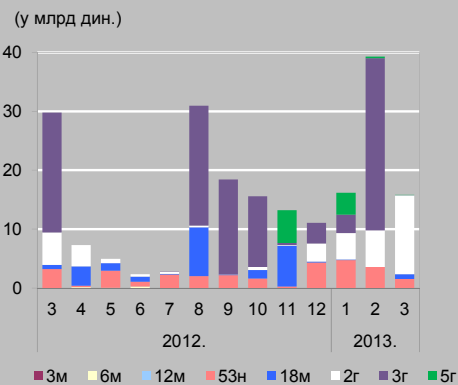

је постојала велика тражња и од стране нерезидената.

У погледу рочне структуре, највећи обим секундарног трговања остварен је поменутих трогодишњим динарским државним ХоВ (45,1% промета) и двогодишњим динарским државним ХоВ (33,6% промета).

Ако се из укупног промета искључи секундарно трговање динарским државним ХоВ које је реализовано до два радна дана од датума салдирања примарног трговања, обим секундарног промета у Т1 износи 14,2 млрд динара, или за 23,9% више у односу на претходно тромесечје.

Графикон I.5.4. Секундарни промет динарских државних ХоВ

Извор: Народна банка Србије

Графикон I.5.5. Секундарни промет по искључењу трговања до два радна дана од датума салдирања ХоВ

Извор: Народна банка Србије

II. Инструменти заштите од девизног ризика

1. Свop аукције девиза Народне банке Србије

Народна банка Србије је и у току Т1 наставила да организује редовне тромесечне своп аукције девиза, а у марту су уведене и редовне двонедељне своп аукције девиза.

У току Т1 организоване су 24 редовне тромесечне своп аукције девиза, на којима је Народна банка Србије своп продала и своп купила по 26,0 млн евра. Обим реализације на тромесечним своп аукцијама био је највиши у јануару, када је Народна банка Србије своп продала и своп купила по 13,0 млн евра.

Ради подршке ефикаснијем управљању ликвидношћу банкарског сектора, као и превазилажењу проблема у вези са ограничењима у међубанкарској трговини на тржишту новца, Народна банка Србије од 22. марта организује и двонедељне своп аукције девиза. Аукције се организују у оба смера, по тржишним условима и с неутралним ефектом на ликвидност банкарског система. До краја марта организоване су четири двонедељне своп аукције, на којима је Народна банка Србије своп продала и своп купила по 12,0 млн евра. На тромесечним своп аукцијама у марту је своп купљено и своп продато по 4,0 млн евра.

Табела II.1.1. Свop трансакције Народне банке Србије, тромесечни подаци
(у млн евра)

Тромесечје	Свop продаја девиза	Свop куповина девиза
2012		
T1	100,0	87,0
T2	16,0	36,0
T3	19,0	29,0
T4	36,0	36,0
Укупно 2012.	171,0	188,0
2013		
T1	38,0	38,0

Извор: Народна банка Србије

Табела II.1.2. Свop трансакције Народне банке Србије, месечни подаци
(у млн евра)

Месец	Свop продаја девиза		Свop куповина девиза	
	ЗМ	2Н	ЗМ	2Н
Јануар	13,0		13,0	
Фебруар	9,0		9,0	
Март	4,0	12,0	4,0	12,0
Укупно Т1	26,0	12,0	26,0	12,0

Извор: Народна банка Србије

2. Коришћење инструмената заштите од девизног ризика

Током Т1 резиденти су с банкама готово искључиво закључивали трансакције терминске куповине девиза за динаре. У знатно мањој мери биле су присутне девизне своп трансакције, док су трансакције терминске продаје девиза банкама од стране резидената изостале.

Учешће терминске куповине девиза резидената од банака у укупној куповини девиза од стране резидената износило је 5,5% и било је највише у фебруару, 10,1%. Укупно 40 домаћих предузећа је користило могућност заштите од девизног ризика путем закључивања ове врсте трансакција с банкама. Просечна пондерисана рочност терминске куповине девиза износила је 40 дана, при чему је најдужа рочност забележена у марту, када је износила 87 дана. Просечна вредност уговора о терминској куповини девиза резидената износила је 0,5 млн евра.

У погледу валутне структуре терминске куповине девиза, учешће евра и америчког долара било је готово идентично и износило је 48,1% и 48%, респективно, док је учешће швајцарског франка било знатно мање, 3,9%.

У Т1 су забележене девизне своп трансакције између резидената и домаћих банака закључене ради заштите од девизног ризика будућег девизног плаћања, односно наплате. Просечна пондерисана рочност ових трансакција износила је 74 дана, а просечна вредност уговора 2,1 млн евра.

Табела II.2.1. Девизне форвард трансакције резидената с банкама, тромесечни подаци

Тромесече	Форвард куповина резидената			Форвард продаја резидената		
	Износ у млн евра	Просечна пондерисана рочност у данима	Учешће у укупној куповини у %	Износ у млн евра	Просечна пондерисана рочност у данима	Учешће у укупној продаји у %
2012						
T1	211,9	36	8,0	0,2	20	0,0
T2	188,3	42	6,6	0,4	16	0,0
T3	179,9	35	6,7	0,6	6	0,0
T4	174,6	40	5,8	0,1	92	0,0
Укупно 2012	754,7	38	6,7	1,3	18	0,0
2013						
T1	139,6	40	5,5	0,0	-	-
Укупно 2013	139,6	40	5,5	0,0	-	-

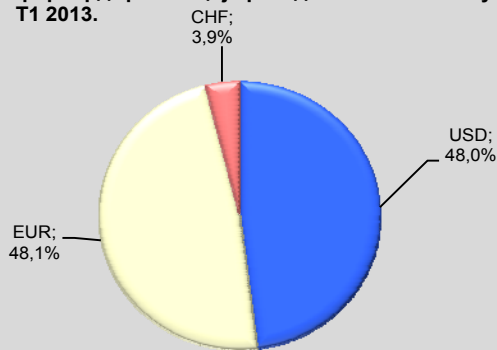
Извор: Народна банка Србије

Табела II.2.2. Девизне форвард трансакције резидената с банкама, месечни подаци

Тромесече	Форвард куповина резидената			Форвард продаја резидената		
	Износ у млн евра	Просечна пондерисана рочност у данима	Учешће у укупној куповини у %	Износ у млн евра	Просечна пондерисана рочност у данима	Учешће у укупној продаји у %
Јануар	33,6	29	4,1	0,0	-	-
Фебруар	73,7	24	10,1	0,0	-	-
Март	32,3	87	3,4	0,0	-	-
Укупно Т1	139,6	40	5,5	0,0	-	-

Извор: Народна банка Србије

Графикон II.2.1. Валутна структура девизних форвард трансакција резидената с банкама у Т1 2013.

Извор: Народна банка Србије

Методолошке напомене

1. Под пласманима се подразумевају динарски и девизни (у које су укључени и валутно индексирани) кредити, дати депозити, хартије од вредности, акције предузећа и потраживања по каматама и накнадама. Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом се подразумева валутна клаузула у смислу закона којим се уређује девизно пословање, као и свака друга клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
2. Пласмани су исказани по бруто принципу, што значи да нису умањени за исправке вредности. При искључивању ефеката курса узет је у обзир курс динара према евр, швајцарском франку и америчком долару.
3. Према методологији Европске централне банке, у категорију новоодобрених кредита укључују се и репрограмирани кредити.
4. У складу с методологијом Европске централне банке, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву и предузетници.
5. Депозити обухватају динарске и девизне (у које су укључени и валутно индексирани) депозите.

Списак графикана и табела

Графикони

I.1.1.	Учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву	1
I.1.2.	Секторска структура пласмана	1
I.2.1.	Учешће динарских кредита у укупним новоодобраним кредитима привреди и становништву	2
I.3.1.	Учешће динарских депозита у укупним депозитима привреде и становништва	3
I.3.2.	Секторска структура депозита	3
I.3.3.	Валутна и рочна структура депозита привреде и становништва	3
I.4.1.	Динарска и девизна штедња	4
I.4.2.	Рочна структура динарске штедње (31. март 2013)	4
I.4.3.	Рочна структура девизне штедње (31. март 2013)	4
I.5.1.	Учешће динарског дуга у укупном јавном дугу РС	5
I.5.2.	Валутна структура јавног дуга РС (31. март 2013)	5
I.5.3.	Рочна структура државних ХоВ (стања на крају месеца)	5
I.5.4.	Секундарни промет динарских државних ХоВ	6
I.5.5.	Секундарни промет по искључењу трговања до два радна дана од дана салдирања ХоВ	6
II.2.1.	Валутна структура девизних форвард трансакције резидената с банкама у Т1 2013.	8

Табеле

II.1.1.	Своп трансакције Народне банке Србије, тромесечни подаци	7
II.1.2.	Своп трансакције Народне банке Србије, месечни подаци	7
II.2.1.	Девизне форвард трансакције резидената с банкама, тромесечни подаци	8
II.2.2.	Девизне форвард трансакције резидената с банкама, месечни подаци	8